

Рис. 1. Динаміка рівня сформованості культури здоров'я контрольної і експериментальної груп студентів спеціальної медичної групи за загальним показником (у %)

Література

1. Грибок Н. М. Критерії культури здоров'я студентів спеціальної групи / Н. М. Грибок // Вісн. Луган. нац. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. – 2010. – № 15 (202). – С. 25 – 31.
2. Грибок Н.М. Стан сформованості культури здоров'я студентів спеціальної медичної групи / Н.М. Грибок // Народна освіта: електронне наукове фахове видання. – 2014. – Вип. 1 (19). – Режим доступу : http://narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2172
3. Hrybok N. M. Sutnisna kharakterystyka kultury zdorov'ia studentiv spetsialnoi medychnoi hrupy / N. M. Hrybok // Pedahohika, psykhohohiia ta medyko-bioliolichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu : zb. nauk. pr. / pid red. S. S. Yermakova. – Kh. : KhKhPI, 2009. – № 4. – S. 32 – 35.
4. Hrybok N. M. Pedahohichni umovy formuvannia kultury zdorov'ia studentiv spetsialnoi medychnoi hrupy : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.07 / Hrybok Nina Mykolaivna. – Luhansk, 2013. – 267 s.

УДК 378.016:796/799

Давидюк І.В.

Рівненський державний гуманітарний університет, м.Рівне

ОЦІНКА ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ, ОРГАНІЗАТОРА ОЗДОРОВЧО-СПОРТИВНОЇ РОБОТИ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Анотація. Оцінка професійної спрямованості майбутнього вчителя, організатора оздоровчо-спортивної роботи з молодшими школярами. Зміни, що відбуваються в українському суспільстві, вимагають від педагога фундаментальних професійних знань, інноваційності мислення і володіння практико-орієнтованим, дослідницьким підходом. Серед них найбільш важливих аспектів професіоналізму фахівця є професійна спрямованість особи і педагогічні здібності.

Метою роботи було виявити рівні сформованості спрямованості на педагогічну діяльність у студентів спеціальності «початкова освіта», майбутніх організаторів оздоровчо-спортивної роботи з молодшими школярами.

Проведене опитування за методикою Е.М. Рогова виявило, що у студентів переважає високий рівень професійної спрямованості типів «предметник», «інтелігент», що є позитивним, оскільки робота вчителя початкових класів вимагає підвищеного інтересу до змісту освіти і високого творчого потенціалу.

Більш низький рівень прояву має спрямованість на організаторську, комунікативну діяльність (типи «організатор», «комунікатор»), що можна трактувати як недооцінку необхідності широкого спектру умінь саме даних напрямків.

Автором підтверджено, що результатом професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя є формування творчої компетентності педагога як показника якості навчання випускника, яку слід розуміти як інтегральну готовність і здатність зрілої особистості будувати свій професійний розвиток з постійним ускладненням завдань і зростанням рівня досягнення, які найбільш повно реалізують психологічні ресурси людини.

Ключові слова: професіоналізм, компетентність, оздоровчо-спортивна робота, професійна спрямованість.

Аннотація. Давидюк І. В. Оценка профессиональной направленности будущего учителя, организатора оздоровительно-спортивной работы с младшими школьниками.

Изменения, происходящие в украинском обществе, требуют от педагога фундаментальных профессиональных знаний, инновационности мышления и владение практико-ориентированным, исследовательским подходом. Среди них наиболее важных аспектов профессионализма специалиста является профессиональная направленность личности и педагогические способности.

Целью работы было выявить уровни сформированности направленности на педагогическую деятельность у

студентів спеціальності «начальне образование», майбутніх організаторів оздоровительно-спортивної роботи з молодшими школярами.

Проведений опрос за методикою Е.М. Рогова виявив, що у студентів переважає високий рівень професійної спрямованості типів «предметник», «інтелектуал», що є позитивним, оскільки робота вчителя початкових класів вимагає підвищеного інтересу до змісту освіти та високого творчого потенціалу.

Більш низький рівень проявлення має спрямованість на організаційну, комунікативну діяльність (типу «організатор», «комунікатор»), що можна трактувати як недооцінку необхідності широкого спектра умінь саме даних напрямків.

Автором підтверджено, що результатом професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя є формування творчої компетентності педагога як показателя якості освіти випускника, яку слід розуміти як інтегральну готовність і здатність зрілої особистості будувати своє професійне життя з постійним ускладненням завдань та зростанням рівня досягнень, найбільш повно реалізуючих психологічні ресурси людини.

Ключові слова: професіоналізм, компетентність, оздоровительно-спортивна робота, професійна спрямованість.

Annotation. Davydyuk I. Evaluation of professional orientation of the future teacher, organizer of recreational and sports activities with younger students. The changes taking place in Ukrainian society require teacher's fundamental professional knowledge, innovative thinking and possession of practice-oriented, research approach. Among them, the most important aspects of professionalism are personal professional orientation and teaching abilities.

The aim of the research was to identify the level of focus formation on educational activities for the students in specialty "primary education" as the organizers of future recreational and sports activities with the younger students.

The survey made with the method by E. Rogov found that the high level of professional focus dominates among the students in the types "for subject", "intelligent", which is positive as the primary school teacher's work requires an increased interest in educational content and high creativity.

The author confirmed that the result of professional and pedagogical training of future teachers is to develop creative competence of the teacher as an indicator of the quality of alumnus education, which must be understood as an integral willingness and ability of personal mature to build professional development with a constant complication of tasks and increasing of the level of achievement that realize the psychological human resources most fully.

Key words: professionalism, competence, recreational and sports activities, professional orientation.

Постановка проблеми. Пошук ефективних шляхів підготовки сучасних фахівців відкриває можливості для створення нових моделей з використанням різних підходів. Зміни, що відбуваються в українському суспільстві вимагають від педагога не тільки фундаментальних професійних знань, але інноваційності мислення і володіння практико-орієнтованим, дослідницьким підходом до вирішення конкретних освітніх проблем.

Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя початкових класів на основі творчо-пошукового підходу вирішує фундаментальну проблему особистісного і професійного успіху [2-8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями формування та аналізу професійної компетентності майбутніх вчителів займалися низка вчених зокрема, Д. Б. Ельконін, В. В. Давидов, А. А. Бодальов, М. А. Холодна, Е. Г. Гельфман, З. І. Тюмасева, Е. Н. Богданов, Н. П. Щербак, С. Д. Поляков, Н. Н. Нікітіна та ін.

Теоретичні аспекти формування професійної майстерності вчителів фізичного виховання досліджувалися українськими вченими Н.В. Козаковою, Л.І. Кацовой, М.В. Карченковою, російськими Т.О. Михайловою, О.М. Матвеевою, М.В. Широковою та іншими. Шляхи вдосконалення змісту і методики освіти та виховання майбутніх вчителів, тренерів-викладачів та інших фахівців галузі фізичного виховання і спорту розкриті у роботах Е.С. Вільчовського, М.С. Герцика, М.О. Носка, О.В. Тимошенка, Л.П. Сергієнка, А.В. Цюся; процес формування професійної майстерності вчителів фізичної культури Б.М. Шияна, В.Г. Папуши; методи контролю ефективності, процесу професійної підготовки вчителів фізичної культури Л.В. Волкова, Т.Ю. Круцевич, О.Д. Дубогай.

Метою роботи було виявити рівні сформованості спрямованості на педагогічну діяльність у студентів спеціальності «початкова освіта».

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна підготовка - процес складний і багатограний, в його основі - педагогічна спрямованість особистості вчителя як об'єкт його професійного розвитку (саморозвитку). У нашому розумінні педагогічна спрямованість трактується як прагнення особистості стати, бути і залишатися вчителем, допомагаючи їй долати перешкоди і труднощі в своїй роботі [3,7].

Виділяють основні аспекти професіоналізму особи педагога:

- 1) уявний образ результату діяльності і потреба в його досягненні як системоутворюючий чинник професіоналізму. Він включає: результат, професійну спрямованість особи, задоволеність професією, покликання, самооцінку результатів діяльності і потребу в самоудосконаленні;
- 2) педагогічні здібності. Тут звертається увага, в першу чергу, на структуру і рівень загальних, педагогічних і інших спеціальних здібностей;

3) професійна компетентність як властивість особи. Її складовими частинами є: спеціально-педагогічна, методична, соціально-психологічна, диференціально-психологічна, аутопсихологічна і загальнопедагогічна компетентність.

Серед них найбільш важливим аспектом є професійна спрямованість особи і педагогічні здібності.

Поняття «спрямованість особистості», введене в науковий обіг С.Л.Рубінштейном, отримало свій розвиток, перш за все, у виділенні різних видів спрямованості. Зокрема, в психологічній літературі представлені та описані особистісна, колективна, ділова (Б. Басс, В. Смекал і М. Кучер, М.С. Неймарк), гуманістична, егоїстична, депресивна, суїцидальна (Д.І. Фельдштейн, І. Д. Єгоричева) спрямованості. Особливе місце відводиться дослідженню професійної спрямованості особистості (Ф. Гоноболін, Е.А. Климов, Н.В. Кузьміна, Н.В. Комусова).

Професійна спрямованість розуміється, перш за все, як сукупність мотиваційних уподобань (інтересів, потреб, нахилів, прагнень та ін.), пов'язаних з професійною діяльністю людини і впливають, зокрема, на вибір професії, прагнення працювати в ній і задоволеність професійною діяльністю. Професійна спрямованість являє собою інтегральне утворення і характеризується предметом професійної спрямованості, в якості якого виступає бажана професія (вид діяльності); видами мотивів професійної діяльності; силою (рівнем) спрямованості, що виявляється в ступені вираженості прагнення до оволодіння професією; в задоволеності-незадоволеності людини своєю професією [1,8].

Для визначення рівня сформованості спрямованості на педагогічну діяльність у студентів можуть бути виділені наступні типи: «організатор», «комунікатор», «інтелігент», «предметник» (за Е.М. Роговим). При вивченні професійно-педагогічної спрямованості особистості студентів (випускні курси фахівців і бакалаврів за напрямом «початкова освіта» Рівненського державного гуманітарного університету) ми виявили наступне.

У студентів переважає високий рівень професійної спрямованості типів «організатор» (58,3%), «інтелігент» (41,7%), що є позитивним, оскільки робота вчителя початкових класів, які здійснюють оздоровчо-спортивну діяльність, вимагає підвищеного інтересу до змісту освіти і високого творчого потенціалу.

Структуру педагогічного типу «організатор» складають такі якості, як вимогливість, організованість, сильна воля, енергійність. Його відмінністю від «предметника» є більш жорстка спрямованість учнів на предмет і організація їхньої діяльності саме всередині предметних знань.

Основний напрямок діяльності педагогічного типу «організатор» знаходиться в площині позакласної роботи.

Учитель-«організатор», нерідко є лідером не тільки у хлопців, але і у всьому педагогічному колективі, переважно транслює свої особистісні особливості в ході проведення різних позакласних заходів. Результат його впливів, швидше за все, виявиться в сфері ділового співробітництва, колективної зацікавленості, дисципліни і т.п.

Педагогічний тип «інтелігент» характеризується високим інтелектом, загальною культурою і безумовної моральністю. Остання якість, по суті, виступає сполучною ланкою між двома наведеними типами і є підтвердженням того, що зустрічається проміжний тип, або, умовно, «інтелігент-оптиміст», що володіє вираженими якостями обох типів.

Вчитель-«інтелігент» («просвітитель»), відрізняється принциповістю, дотриманням моральних норм, реалізує себе за допомогою високоінтелектуальної просвітницької діяльності, несучи учням моральність, духовність, відчуття свободи.

Більш низький рівень прояву має спрямованість на організаторську, комунікативну діяльність (типи «предметник», «комунікатор» по 8,3%), що можна трактувати як недооцінку необхідності широкого спектру умінь саме даних напрямків.

Для типу «предметник» характерні спостережливість, професійна компетентність, прагнення до творчості.

Вчитель-«предметник», раціоналіст, твердо впевнений в необхідності знань та їх значимості в житті. Для нього більш характерно виховання учня засобами досліджуваного предмета, шляхом зміни його наукового світогляду, залучення до роботи в гуртку і т.п.

Дослідження показують, що велика ймовірність існування і проміжного типу «предметник-організатор», що поєднує в собі характеристики обох педагогічних типів.

Структуру педагогічного типу «комунікатор» складають такі якості, як товариськість, доброта, зовнішня привабливість, висока моральність. Сюди ж можуть бути віднесені емоційність і пластичність поведінки, які мають тісні зв'язки із зазначеними якостями.

Учитель-«комунікатор» відрізняється екстравертірованістю, низькою конфліктністю, доброзичливістю, здатністю до емпатії, любов'ю до дітей. Він реалізує свої виховні впливи на основі сумісності з учнем, пошуку точок дотику в особистому житті. Природно, що подібні дії впливатимуть саме на «побутову» поведінку учня.

Існують і проміжні типи, утворені різними напрямками типування педагогів на основі предметних знань, наприклад «предметник-комунікатор», «предметник-просвітитель».

Із зазначених типів вчителів («комунікатор», «предметник», «організатор» і «інтелігент») кожен має свої способи, механізми та канали передачі виховних впливів.

Будь-який негативний прояв або недостатньо низька вираженість будь-якого типу спрямованості на педагогічну діяльність у студентів даної спеціальності ми розглядали як диспропорцію. По-різному проявилася мононаправленість, тобто вираженість одного типу педагогічної спрямованості: високий рівень мононаправленості у 41,6% студентів, низький рівень - у 8%; високий рівень полінаправленості проявився у 16,7% випускників; низький рівень полінаправленості, який би свідчив, про несформованість спрямованості на педагогічну діяльність не виявилася в жодного студента.

Слід зауважити, що професійна діяльність неминуче супроводжується змінами в структурі особистості фахівця, коли відбувається, з одного боку, посилення і інтенсивний розвиток якостей, які сприяють успішному здійсненню діяльності, а з іншого - зміна, придушення і навіть руйнування структур, які беруть участі в цьому процесі.

Очевидно, що вчителі в силу своїх особистісних особливостей більшою мірою пристосовані для реалізації одних професійних функцій, в той час як інші функції виявляються їм недоступні. Так, «інтелігент» без особливих зусиль здатний

забезпечити виконання у своїй професійній діяльності гностичної, виховної, інформаційної, пропагандистської, розвиваючої, дослідницької функцій, а також функції самовдосконалення. "Предметники" краще реалізує конструктивну, методичну, навчальну, орієнтовну функції. "Організатор" може здійснювати виконавчу, мобілізаційну, організаторську функції, а "комунікатор" - лише комунікативну функцію. Проте, зазначимо, що мова йде не про абсолютну, а тільки про відносну перевагу. Іншими словами, "комунікатор" теж може виконати організаторську роботу, але він на це витратить більше сил і часу, ніж "організатор".

Ступінь сформованості педагогічної спрямованості може бути виражена в різному рівні її розвитку і прояву деформацій. Причому наявність деформацій проявляється у відсутності інтересу до свого предмету і до своєї справи, відсутності соціальної відповідальності, порушення елементарних правил навчання, нерозумінні і недооцінки гуманістичного сенсу своєї діяльності [6.7].

У нашому досвіді ми орієнтуємося на розуміння, що професіоналізм проявляється не тільки у високій результативності діяльності, але і в гуманістичній спрямованості на розвиток особистості засобами окремих навчальних предметів. Професійна компетентність розглядається нами як сукупність особистісних характеристик людини, необхідних для успішного виконання педагогічної діяльності, вона відображає єдність теоретичної і практичної готовності педагога.

Відповідальність вчителя початкових класів багатогранна: вона пов'язана в значній мірі з формуванням здоров'я підростаючого покоління, тому вимагає не тільки знання основ професійної діяльності, а й особливого ставлення до педагогічного процесу, що виявляється в позиції педагога. Оволодіння основами наук має супроводжуватися позитивними емоціями, радістю, емоційним задоволенням учасників освітнього процесу. Настільки позитивний вплив можливий не тільки в умовах особистісного але і орієнтованого підходу в практичній діяльності а, отже, прояву гуманістичної та педагогічної позиції.

Загальновідомо, що будь-яка діяльність, в тому числі і педагогічна, стає позитивною та розвиваючою по відношенню до її носія за умови, якщо вона наповнена змістом та осмислена. Ціннісно-змістове визначення педагога в професійній діяльності варто пошуку і виявлення в ній «свого» сенсу на основі наукових знань, життєвих установок, традицій і досвіду. Перший і необхідний крок в напрямку конструктивного вирішення проблем, пов'язаних з формуванням гуманістичної позиції майбутнього педагога - це розуміння майбутнім вчителем змісту своєї діяльності.

Результатом професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя є формування творчої компетентності педагога як новий показник якості навчання випускника, організатора оздоровчо-спортивної роботи з молодшими школярами.

Висновки. Резюмуючи вищесказане, зазначимо, що результатом професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя є формування творчої компетентності педагога, організатора спортивно-оздоровчої роботи з молодшими школярами, як показника якості навчання випускника, яку слід розуміти як інтегральну готовність і здатність зрілої особистості будувати свій професійний розвиток з постійним ускладненням завдань і зростанням рівня досягнення, які найбільш повно реалізують особистісні ресурси людини.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі ми вбачаємо в уточненні оцінки професійної спрямованості особистості майбутнього педагога, організатора оздоровчо-спортивної роботи за допомогою методики Р.Р. Калініної, яка дозволить виявити спрямованість особистості «на справу», «на внутрішній світ».

Література:

1. Антонова О.Є. Акмеологічний підхід до визначення сутності педагогічної обдарованості // Акмеологія – наука ХХІ століття: матеріали ІІІ Міжнар. наук.-практ. конфер. / За ред. В.О. Огнев'юка. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2011. – С. 17-22.
2. Василюк В.М. Значення розвитку креативності як акмеологічної інваріанти професіоналізму майбутнього фахівця з фізичної культури /Василюк В.М. Ярмошук О.О. //Науковий часопис Національного педагогічного ун-ту ім.М.П.Драгоманова Серія № 15 "Наукові педагогічні проблеми фізичної культури"Фізична культура і спорт: збірник наукових праць. Том 1. -Випуск 12(53) 14. - Київ. - 2014. -С.17-20.
3. Волкова Н.П. Особливості професійної підготовки спеціалістів фізичної культури та спорту для роботи з дітьми молодшого шкільного віку / Н.П.Волкова //Матеріали першої республіканської наукової конференції "Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури та спорту в Україні". – Луцьк: Надстир'я, 1994. – С. 169-170.
4. Дубогай О.Д. Особисто-орієнтовані підходи у фізичному вихованні школярів /О.Д.Дубогай.// Фізична культура, спорт та здоров'я нації: Збірн. наук. праць. – Ч.І. – Київ-Вінниця, 1998. – С. 32-36.
5. Dereka THr. Formation of personality's acme-qualities as a component of physical education specialists' acmeological competence. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2016; 20(5): 19-25. doi:10.15561/18189172.2016.0503
6. Perekrestova T. S. Akmeologicheskij podhod kak osnova povyshenija kachestva professional'no-pedagogicheskogo obrazovanija / Perekrestova T.S. // Ukr. Kostromskogo gos. un-ta. Ser. Akmeologija obrazovanija. Gendernaja psihologija. 2007. - № 6. - S. 194-199.
7. Romanowska-Tolloczko Anna. Educational competences and emotional intelligence level of teachers. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 2015; 19(2): 60-63. doi:10.15561/18189172.2015.0210
8. Vasylyuk V. M. Social and cultural principles in modern science and educational technologies of physical culture. / Vasylyuk, V. M., Jarmoschuk, O.O.// *ScienceRise*. – 2016. – V. 3, N 5 (20). - P. 4-8.: DOI: 10.15587/2313-8416.2016.63515.